

V Bratislave, 6.6.2021

Oponentský posudok Diplomovej práce bc. Jána Čecha

Téma: Reuse centrum v Severnom meste - Dielne sídliska Ďáblice

FA ČVUT, LS 2020/21

Prvotnou otázkou hodnotenia diplomového projektu je zedefinovanie priorít a okruhov kritiky. V tejto oponentúre bude separátne posudzovaná architektúra, koncept a projekt ako taký. Je to tým, že po úvahe nad prácou nie je možné z pozície oponenta dostatočne precízne adresovať tieto okruhy a respektíve fazety projektu študenta Jána Čecha ak by dielo bolo hodnotené ako celok. Je totiž zadaním vytvoriť architektúru, adresovať zadanie, alebo vypracovať projekt? Môj názor je taký, že završenie štúdia je najmä o schopnosti vypracovať projekt, avšak tu ide o akademické hodnotenie zvládnutia remesla. Pri prísnom posudzovaní výsledku ako projektu sa často kritik dostáva do rozpakov, tak ako je v rozpakoch často akademik hodnotiaci solídny, no nezaujímavý projekt.

V prvom rade je nutné adresovať zadanie, ktoré, tak ako to často býva v ateliéri Kuzemský & Kunarová, je pre študentov z môjho pohľadu provokatívne. Ateliér, ktorý sa systematicky zaoberá mestskými situáciami tu ponúka prácu v kontexte nie klasickej zástavby. Študenti sú tak podnecovaní v uvažovaní o meste nie iba v zmysle zaužíwanej uličnej koncepcie. Kontext sídliska je však realitou českých a slovenských miest. Sídlisko v mnohých sídlach je obrazom mesta a je preto nutné pochopiť jeho kompozičné, programové a priestorové predispozície a vzťahy. Nie je jednoduché operovať v centrálnej zóne verejnej vybavenosti na akomkoľvek sídlisku, ani v Ďábliciach v Prahe. Je to dané tým, že oproti klasickej zástavbe, ktorá je skôr princípom, sídlisko je celkom. Má svoju kompozičnú hierarchiu, je projektom. Architekt tak musí analyzovať a akceptovať celok, nie iba výsek, či dotyk. Program, ktorý bol zadaný reflektuje súčasné úvahy o potrebe zachovania, či prinávratenia výroby do miest. Produkcia, ktorá bola v rámci metropoly od jej počiatku ako typu situovaná na perifériu je dnes od nej absolútne oddelená. Zároveň je ľahká výroba, výskum, či iné formy jemnejšej produkcie stále relevantná ako súčasť mesta, aj keď z ekonomických a najmä priestorových dôvodov bola situovaná na perifériu. Táto, v súčasnosti veľmi skloňovaná typológia „univerzálneho kontajnera“, je optimálna pre transplantáciu do vnútornejších zón miest, keďže jednak nezaťažuje prostredie a je neuveriteľne flexibilná. Programovo môže dopĺňať monofunkčné obytné zóny a poskytovať priestor pre menšie subjekty. Otázkou architektúry je teda nastaviť tento kontajner tak, aby bol dostatočne robustný a flexibilný. Implementácia do mesta natíska otázku interface – rozhrania. Kritika projektu tak bude hodnotiť vysporiadanie sa s týmito témami: *vzťah so sídliskom, aké vzťahy nastavuje v rámci seba, interface a architektúru kontajnera.*

Projekt architektúry sa dá interpretovať ako isté naratívne dielo, kde rôzne témy, v tom dobrom prípade, vytvárajú konzistentný celok. Tu vidím najzásadnejší problém práce študenta. Je nesporné, že zadanie uchopil, typologicky prepracoval a v tomto bádání, práci, identifikoval rôzne témy, ktoré rozvíjal. Nedá sa však ubrániť dojmu, že tieto témy sú však akoby rôznymi náčrtmi. Celok aj po ukončení pôsobí dojmom rozpracovania. To neznamená, že dané témy samé o sebe nie sú či už podnetné, alebo architektonické. Sú. Študent prejavuje chuť vytvárať dielo, má svoj jazyk, má nástroje a rozohráva hru na viacerých frontoch. Tieto témy však postrádajú, či už scelujúci meta-naratív, dramatickú skladbu, výstavbu, či pojivo, ktoré by ich či už scelilo, alebo, a to je najpodstatnejšie, dal odpovede na otázky, ktoré mnohé témy akoby doviedli do slepej uličky. Konkrétne ide o tieto témy: Súbor objektov vytvárajúci priestor v rámci centra sídliska, vzťah so sídliskom, štylistika objektov, dispozičná skladba, organizácia priestorov. Tieto témy sú do istej miery rozpracované, ale problém vidím v ich autonómii. Najdôležitejšou témou je nastolenie novej organizácie centrálneho verejného priestoru sídliska. Projekt tu má ambíciu prehodnotiť

vzťahy, ale akoby postrádal organizačné mechanizmy. Okrem vytvorenia troch nových objektov do projektu zahŕňa aj príslušné. Nie je však jasné, kde vlastne projekt začína a kde končí. Študent intuitívne správne identifikuje problém centrálného priestranstva v jeho zahltení "náletovými" elementami a navrhuje jeho prečistenie. Toto hodnotím ako kladné riešenie, ktoré komplexnú situáciu klarifikuje a zároveň uchováva priestorovú košatosť. Následne však do priestranstva umiestňuje prehradujúci objekt. To je smelé gesto a mohlo by byť opodstatnené. Celkový priestor tak frázuje a vytvára uchopiteľnú piazzettu. Nemôžem sa však ubrániť dojmu, že architektúra tohoto prehradenia dobre vykresľuje akúsi nedokonanosť ktorú je možné badať z projektu ako celku. Je mostom, aj podľubím, nie je zrejme jeho miesto v celkovej hierarchii, jeho význam. Prehraduje aj prepája. Celý súbor troch objektov, ktoré sú vložené do zástavby akoby mali za jediný cieľ zjemniť mierku prostredia (ktoré bolo práve čistené, čo je isté protirečenie), vytvoríť menšie situácie, ale ako celok nemá táto konfigurácia jasný názor čo vlastne chce dosiahnuť. Nie je ani autonómnou štruktúrou, ktorá by bola v dialógu s monumentálnym celkom sídliska (na to nemá ani zrejmu kompozíciu, formálnu jednotu a teda postačujúcu váhu). Akoby chcela byť integrovaná do zástavby, avšak jej jednotný štylistický výraz podryva možnú interpretáciu ako rafinovaných autonómnych zásahov. V blízkom kontexte je tak vo zvláštnom vzťahu k viac-menej autonómnym objektom. Centrum je totiž organizované pozdĺž osi priestranstva a toto prázdno je jeho architektúrou. Projekt neponíma prázdno ako architektúru, naopak, narúša ho. Jediným vysvetlením je pre mňa preto už vyššie menovaná ambícia istým spôsobom spochybníť svoj kontext, avšak bez nastolenia novej organizácie jeho celku. Môj názor je, že to nieje postačujúca ambícia pre takýto projekt a ani podnetné východisko. Dôsledkom je rozpačitá kolekcia situácií, ktoré niektoré majú svoje kvality, ale iné neopodstatňujú svoju existenciu.

Kladne vnímam koncepciu objektu reuse centra v jej jasnom rozdelení priestorov na fixné a flexibilné. Koncept stĺpov – miestností sekundárneho programu je tu adekvátny. Poskytuje objektu charakter a ponecháva dostatok flexibility pre vnútornú náplň. Čo vnímam negatívne je vertikálna cirkulácia. Zámer rozostriť rozhrania verejných priestorov v exteriéri tak nie je prepísaný do objektu ako takého a podporuje vyššie uvedený dojem, že jednotlivé témy práce sú autonómne. Vertikálne schodisko síce formálne vybočuje z prísneho rádu stĺpov, ale pôsobí to skôr ako nutnosť, než zámer. Poschodia ako také sú tak veľmi prísne segregované, čo je nežiadúce u takéhoto typu objektu, ktorý by mal umožňovať (študent to deklaruje) poňať rôzne individuálne subjekty a je tak žiadúce nechať verejný priestor prestúpiť dovnútra, koniec koncov práve objekty verejnej vybavenosti na sídliskách, ktoré prostredníctvom pavlačí nechali prejsť ulicu do vyšších úrovní toto umožňovali. Rovnako rozpačito pôsobí objekt premostenia, ktorý je podľubím a akoby abdikuje na svoju pozíciu v rámci hierarchie priestorov sídliska.

Štylistické stvárnenie dielni vypovedá o záujme študenta v architektonizovaní objektov skrz fasádu. Koniec koncov, je to ten element, ktorý združenie sceluje. Otázne je však, prečo by mali byť scelené. Plán je tu odlúčený od logicky fasády, nadväzujúc na spomínanú nesúrodosť tém. To by v zásade nebol problém, ak by táto nesúrodosť bola opodstatnená, avšak tu nevidieť zámer. Prevedenie objektov reflektuje snahu popierania typológie. Artikulácia fasády má svoje formálne kvality ktoré možno pomenovať ako autorské. Nemôžem sa však ubrániť dojmu, že tak ako pri určitej nevedomej snahe poprieť sídlisko, tu na úrovni objektu je prítomná snaha „spraviť z kontajnera dom“, ktorý bude architektonizovaný prehrstiteľom motívov a prvkov. Horizontálne a vertikálne frázovania, formálne typy a ich skladby pôsobia, že jediným ústredným motívom je to boj proti utilitárnosti, proti moderne. Oponent však nedostáva adekvátnu odpoveď vo forme sebavedomého projektu, ktorý by tak ustál takéto nastavenie. Projekt je tak soliterným vojakom v prestrojení v absolútnom obklúčení nepriateľom. Čitateľ asi vie, ako tento príbeh dopadne. Zatiaľ si svoju pozíciu háji iba tým, že protistrana je vyčerpaná a dezorientovaná.

Najkladnejšie môžem hodnotiť systematické budovanie programu a architektúry. Študent stavia tento naratív logicky. Je pravdepodobné, že práve programovanie atypickej, špecifickej typológie bolo náročné a vystavať takýto organizačný model pohltilo mnoho energie. Práve preto, že študent si tento model vystaval, neprináleží mi ani hodnotiť „správnosť“ riešenia.

Ak by sme mali hodnotiť výhradne architektúru, kritik musí uznať kvality jednotlivých tém, ktoré študent so zrejmu chuťou rozvíja. Taktiež však nemôže nevidieť, že práve absencia nadradenej dominantnej témy neumožňuje jednotlivé linky doviesť do sebavedomého výsledku. Celok, vzťah

ku kontextu, vzťah so sídliskom ako celkom, nejasnosť hranice záujmu, nesúvis plánu a fasády, to sú témy, ktoré je možné považovať za istých okolností ako autonómne, avšak tu nijaký takýto nadradený princíp deklarovaný nie je a pre to ho ani kritik nemôže projektu pripisovať. Ako projekt práca vykazuje autorovu chuť a snahu vytvárať priestor, sú evidentné jeho záujmy a ambície. Je však taktiež evidentné, že práca ešte nie je projektom, ale jeho rozpracovanosťou a v tomto zmysle by bolo zaujímavé špekulovať ako by sa jeho témy dali syntetizovať a posunúť do naozaj komplexného, košatého a zároveň sebavedomého celku, ktorý práca sľubuje. To je však pochopiteľné, pretože hodnotím, že zadanie a zámer študenta boli veľmi ambiciózne a poskytnutý časový priestor jednoducho nemusí byť postačujúci na dostatočnú syntézu. Preto projektu navrhujem známku C.

Arch. Michal Janák

